

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“นามธมม — สภาพธรรมที่น้อมไปสู่อารมณ์, นามธรรม”

นามธมม อ่านตามภาษาบาลีว่า นา - มะ - คำ - มะ มาจากคำว่า นาม (น้อมไปสู่อารมณ์) กับคำว่า ธมม (สิ่งที่มีจริง, ธรรม) รวมกันเป็น นามธมม เขียนเป็นไทยได้ว่า นามธรรม หมายถึง สภาพธรรมที่น้อมไปสู่อารมณ์ ได้แก่ สภาพธรรมที่เป็นจิตและเจตสิกที่เกิดร่วมด้วย ซึ่งเกิดเมื่อใด ก็ต้องรู้อารมณ์ตามควรแก่จิตประเภทนั้นๆ เช่น เมื่อจิตเห็นเกิดขึ้น จิตเห็นและเจตสิกที่เกิดร่วมด้วย ก็ต้องรู้อารมณ์ คือ รู้สี ข้อมความ ในอัฐฐาสาลินี อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ แสดงความเป็นจริงของนามธรรม ดังนี้

“ขันธ ๔ (เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) ชื่อว่า นาม (นามธรรม), จจริงอยู่ ขันธ ๔ เหล่านั้น น้อมไปมุ่งเฉพาะต่ออารมณ์, นามธรรม แม้ทั้งหมด ชื่อว่า นาม ด้วยอรรถว่า น้อมไป เพราะขันธ ๔ ย่อมยังกันและกันให้น้อมไปในอารมณ์”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง แต่ละคำล้วนอนุเคราะห์เกื้อกูลให้เข้าใจธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริง ตรงตามความเป็นจริง ว่าเป็นสิ่งที่มีจริงแต่ละหนึ่งๆ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สิ่งหนึ่งสิ่งใด และสิ่งที่มีจริงที่ไม่เคยขาดเลย คือ สภาพรู้ ธาตุรู้ ซึ่งเป็นนามธรรม ๒ อย่าง คือ จิตและเจตสิกที่เกิดร่วมด้วย จิตเป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์ อารมณ์คือสิ่งที่จิตรู้ เจตสิกก็เกิดประกอบพร้อมกับจิต ตามควรแก่จิตขณะนั้นๆ

ธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงๆ นั้น มี ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ สภาพธรรมที่เป็นนามธรรม และ สภาพธรรมที่เป็นรูปธรรม นามธรรม ยังแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ นามธรรมที่น้อมไปสู่อารมณ์ หรือ เป็นธรรมที่รู้อารมณ์ ได้แก่ จิตและเจตสิก และนามธรรมอีกอย่างหนึ่ง เป็นนามธรรมที่ไม่รู้อารมณ์ แต่ก็มีจริงๆ คือ นิพพาน ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่ไม่เกิดไม่ดับ ส่วนรูปธรรม นั้น เป็นสภาพธรรมที่ไม่รู้อารมณ์ ไม่ใช่สภาพรู้ ไม่ใช่ธาตุรู้ ตัวอย่างของรูปธรรม เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย สี เสียง กลิ่น รส เป็นต้น

นามธรรม ที่เป็นสภาพรู้ ธาตุรู้ เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เช่น เห็น กำลังกระทำกิจเห็นสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา สภาพธรรมที่กำลังกระทำกิจเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา เป็นสภาพธรรมที่มีจริง ไม่ต้องเรียกชื่ออะไรก็ได้ เพราะเป็นลักษณะของปรมัตถธรรมที่เกิดขึ้นกระทำกิจเห็น ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ถ้าเข้าใจจริงๆ ว่า แม้ไม่ต้องใช้คำว่า “นามธรรม” แต่ก็หมายความว่าสภาพธรรมที่กำลังเห็น คือรู้สิ่งที่กำลังปรากฏทางตา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติคำว่า “นามธรรม” ก็เพื่อที่จะให้เข้าใจรรถ คือลักษณะของสภาพ

ธรรมที่รู้อารมณ์ เพราะความหมายของคำว่า “นาม หรือ นามธรรม” ก็คือสภาพธรรมที่น้อมไปสู่อารมณ์ เป็นสภาพที่รู้อารมณ์ เช่น ในขณะนี้ สิ่งที่กำลังปรากฏทางตากำลังปรากฏ กำลังถูกรู้ เพราะฉะนั้น ก็มีสภาพธรรมที่น้อมไปสู่อารมณ์ คือน้อมไปสู่สิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ดังนั้น สภาพธรรมที่น้อมไปสู่อารมณ์ที่ปรากฏทางตา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติคำ เพื่อที่จะให้เข้าใจในลักษณะของสภาพธรรมนั้น โดยใช้คำว่า “นาม” หรือ “นามธรรม” หมายถึงสภาพธรรมที่น้อมไปสู่อารมณ์นั่นเอง

ถ้าในขณะที่กำลังได้ยินเสียง นามธรรมกำลังน้อมไปสู่เสียงที่กำลังปรากฏ เสียงไม่ใช่ได้ยิน เสียงเป็นสภาพธรรมที่ปรากฏกับสภาพธรรมที่น้อมไปสู่ลักษณะของเสียง คือ รู้เสียงที่กำลังปรากฏ แต่ถ้าใครติดข้อง ต้องนึก ต้องท่อง ต้องกล่าวว่า ได้ยินเป็นนาม หรือ ได้ยินเป็นนามธรรม ในขณะนั้นไม่ใช่การพิจารณาที่จะน้อมไปสู่ลักษณะของสภาพธรรมซึ่งไม่ใช่ตัวตนได้เลย

ขณะที่กายส่วนหนึ่งส่วนใดมีสภาพธรรมปรากฏลักษณะที่เป็นเย็นหรือร้อน อ่อนหรือแข็ง ดิ่งหรือไหว ขณะนั้นมีสภาพธรรมที่น้อมไปสู่อารมณ์ คือ กำลังรู้ลักษณะที่เป็นเย็นหรือร้อน อ่อนหรือแข็ง ดิ่งหรือไหว ในขณะนั้นเป็นสภาพธรรมซึ่งแม้จะไม่ใช่คำว่า นาม หรือ นามธรรม สภาพธรรมนั้นก็มีจริง และไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนด้วย เป็นสภาพธรรมที่เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่แล้วก็ดับไป ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน

ขณะที่กำลังเห็นทางตา ไม่มีชื่อปรากฏในสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา แต่เวลาที่เห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา แล้วเกิดการนึกคิด ก็จะมีชื่อ ไม่ว่าจะเป็นชื่อวัตถุสิ่งของสิ่งอำนวยความสะดวกความสบายให้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนถึงเป็นชื่อของสัตว์ ของบุคคลต่างๆ ชื่อเป็นแต่เพียงสิ่งสมมติ แล้วก็เป็นอารมณ์ คือ เป็นสิ่งที่จิตเกิดคิดนึกขึ้นเท่านั้นเอง

ลักษณะของสภาพธรรมที่มีจริงๆ ที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย เป็นสภาพธรรมแต่ละลักษณะ ซึ่งมีจริง เป็นปรมาตถธรรม ไม่ใช่ชื่อ แต่ชื่อต่างๆ นี้ จะมีเฉพาะในขณะที่จิตเกิดคิดนึกเป็นเรื่องเป็นราวต่าง ๆ เพราะฉะนั้น ถ้าอบรมเจริญปัญญาจริงๆ ก็จรรู้ว่า ชื่อต่างๆ ที่เป็นชื่อของบุคคลต่างๆ สัตว์ต่าง ๆ สิ่งของต่างๆ นั้น ช่วงขณะที่จิตกำลังคิดนึกเท่านั้น ชื่อ เป็นแต่เพียงสิ่งที่จิตคิดนึกถึง แต่ไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย การอบรมเจริญปัญญาจะทำให้รู้ชัดตามความเป็นจริงในลักษณะของปรมาตถธรรม และไม่เข้าใจผิดในสมมติบัญญัติหรือชื่อต่างๆ ว่าเป็นสิ่งที่มีจริงๆ จึงสำคัญที่มีการมีโอกาสได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริง ซึ่งจะเป็นเครื่องป้องกันให้พ้นจากความเห็นผิดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงของธรรมโดยประการทั้งปวง

เพราะฉะนั้น หนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญาเท่านั้นที่จะเป็นไปเพื่อความเข้าใจอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงของปรมาตถธรรม เป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายความไม่รู้ ละคลายความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลได้ในที่สุด แม้สภาพธรรมที่เป็นนามธรรม ก็ไม่ใช่เรา ซึ่งจะ

ขาดการฟังเรื่องของสภาพธรรมที่มีจริงๆ ซึ่งเป็นปรมัตถธรรม ในขณะนี้ไม่ได้เลย ค่อยๆ สะสมความ
เข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com , โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗